УКРАЇНА

Компенсація за пошкоджене житло в Україні:

державна та гуманітарна підтримка на шляху до відновлення

Серпень 2026 року

Ukraine Response Consortium

REACH Informing more effective humanitarian action

Фото на обкладинці: пошкоджена будівля та співробітниця REACH у Харківській області. Фото REACH, 2024 рік.

About REACH

Ініціатива REACH сприяє розробці інформаційних інструментів та продуктів, які підвищують спроможність суб'єктів гуманітарної діяльності ухвалювати рішення на основі фактичних даних у контекстах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовує REACH, охоплюють збір первинних даних і глибинний аналіз, а вся діяльність здійснюється через механізми міжвідомчої координації гуманітарної допомоги. REACH – це спільна ініціатива організацій IMPACT Initiatives, ACTED і Навчального та науково-дослідного інституту – Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT). Детальніше на нашому сайті. Ви можете зв'язатися з нами безпосередньо за електронною адресою: geneva@reach-initiative.org, а також відстежувати наші новини у Twitter @REACH_info.

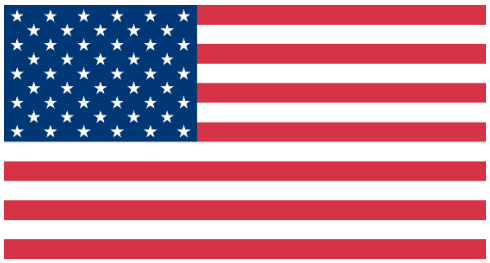

Це дослідження було проведено завдяки щедрій підтримці американського народу через уряд Сполучених Штатів. Відповідальність за його зміст несе IMPACT Initiatives, та воно не обов'язково відображає точку зору уряду Сполучених Штатів.

Резюме

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну спричинило масштабні пошкодження житлового фонду та тривалу потребу в ремонті, компенсації й пошуку альтернативних рішень житлової підтримки. Державна програма єВідновлення стала основним національним механізмом компенсації за пошкоджене та зруйноване житло. Водночас гуманітарні організації, органи місцевого самоврядування та власні ресурси домогосподарств і надалі відіграють важливу допоміжну роль, особливо коли компенсація затримується, є недостатньою або її складно використати на практиці.

Спираючись на попереднє дослідження REACH[1], ця оцінка прагне розглянути весь шлях домогосподарства від пошкодження житла до завершення ремонту, а не окремі бар'єри ізольовано. Мета полягає в тому, щоб зрозуміти, як державна компенсація та гуманітарна допомога з ремонту взаємодіють і доповнюють одна одну; як проблеми з документами, оцінкою пошкоджень, правилами компенсації, вартістю ремонту, доступністю робочої сили та безпекою створюють бар'єри на різних етапах; а також чому отримання допомоги не завжди призводить до безпечного і завершеного ремонту. Зрештою, оцінка має визначити, які операційні та координаційні практики можна вдосконалити, щоб сприяти своєчаснішому, безпечнішому та повнішому відновленню житла.

Дане дослідження охопило Харківську і Миколаївську великі міські громади, а також менші Дергачівську та Галицинівську громади. У період з 28 травня до 12 червня 2026 року REACH провело 33 інтерв'ю з ключовими інформантами, зокрема 8 з представниками органів місцевого самоврядування, 12 з членами комісій з надання компенсації та 13 із представниками неурядових організацій, а також 2 фокус-групові дискусії з постраждалими мешканцями. Результати мають якісний та індикативний характер. Оскільки у фокус-групах брали участь люди, які отримали повну або часткову компенсацію єВідновлення, досвід домогосподарств, які не змогли скористатися механізмом, представлений переважно через думки ключових інформантів.

Ключові висновки. Компенсація за програмою єВідновлення є критично важливою, однак схвалення заявки або отримання коштів не гарантує автоматично безпечного і повного ремонту. Результат залежить від того, які пошкодження були визнані, чи може домогосподарство врегулювати документальні питання та покрити решту витрат, від наявності кваліфікованої робочої сили та підрядників, від безпекової ситуації, а також від того, чи зможуть гуманітарні організації, місцева влада або неформальні джерела підтримки заповнити залишкові прогалини.

Домогосподарства часто поєднують єВідновлення з натуральною допомогою або ремонтами від гуманітарних акторів, юридичною підтримкою, допомогою громади, власними заощадженнями та допомогою родичів. Таке поєднання може допомогти завершити ремонт, але не завжди покриває всі потреби та витрати. Приховані або вторинні пошкодження, витрати на доставку матеріалів та вивезення будівельного сміття, дефіцит робочої сили, граничні суми компенсації, пошкодження місць загального користування та нежитлових споруд можуть призводити до того, що житло залишається відремонтованим лише частково або лише захищеним від погодних впливів, а не повністю відновленим.

Комісії з надання компенсації були в цілому функціональними, однак їхні ресурси та технічна спроможність відрізнялися залежно від локації. У кількох громадах виїзні обстеження проводилися обладнанням, наданим НУО. Комісії у великих містах повідомляли про значне робоче навантаження і плинність кадрів, тоді як менші прифронтові громади частіше стикалися з браком кваліфікованих фахівців і труднощами з безпечним проведенням обстежень. Розгляд заяв може на тривалий час призупинятися, якщо власники перемістилися або до об'єкта неможливо отримати доступ.

[1] REACH, Enablers and barriers in access to repair and compensation for housing damaged by war: Mykolaivskyi Raion, Ukraine, May 2025

Гуманітарні організації доповнюють державну систему через аварійні роботи, легкі та середні ремонти, грошову або натуральну допомогу, юридичну підтримку, перенаправлення і, в окремих випадках, підтримку понад установлені державою граничні суми компенсації. Водночас охоплення такої допомоги обмежується безпековою ситуацією, критеріями донорів, інфляцією, дефіцитом робочої сили та обмеженнями програм. **Співпраця з органами місцевого самоврядування загалом є конструктивною**, хоча затримки з внесенням даних, неповні списки отримувачів та нерівномірне використання SIDAR можуть впливати на те, чи отримує домогосподарство поєднання видів допомоги.

Звіт структуровано навколо чотирьох взаємопов'язаних блоків: шляхів домогосподарств до ремонту; роботи комісій з надання компенсації й оцінки пошкоджень; гуманітарної допомоги з ремонту; а також співпраці між органами місцевого самоврядування та гуманітарними організаціями. В усіх розділах основна увага приділяється прогалинам між отриманням підтримки та здійсненням безпечного, належного і завершеного ремонту.

Зміст

Резюме 2
Зміст 4
Перелік абревіатур 5
Герграфічні визначення 5
Перелік рисунків, таблиць і карт 5
Вступ 6
Методологія 7
Географічне охоплення 7
Підхід до вибірки 7
Аналіз 8
Виклики і обмеження 8
Результати дослідження 9
1. Шляхи домогосподарств до ремонту, бар'єри та результати 10
1.1 Початок процесу ремонту: інформація, документи та подання заяв 10
1.2 Достатність компенсації та витрати, що не покриваються 11
1.3 Обмеження, пов'язані з робочою силою, підрядниками та безпекою 11
1.4 Пошкодження поза межами наявних механізмів підтримки 12
1.5 Як домогосподарства поєднують різні види підтримки 13
1.6 Результати ремонту: завершені, часткові та невирішені 13
2. Комісії з надання компенсації та оцінка пошкоджень 15
2.1 Кадрове забезпечення, навантаження та операційні ресурси 15
2.2 Технічна експертиза та якість оцінки пошкоджень 15
2.3 Строки ухвалення рішень і призупинені заяви 16
2.4 Оцінювання у важкодоступних районах та дистанційна оцінка 16
2.5 Звітність після ремонту та перевірка 17
3. Гуманітарна допомога у відновленні 18
3.1 Поточні формати допомоги та таргетування 18
3.2 Взаємодоповнюваність із єВідновленням 18
3.3 Операційні обмеження 18
3.4 Межі гуманітарного охоплення 19
4. Співпраця між місцевими органами влади та гуманітарними організаціями 20
4.1 Як взаємодіють державна та гуманітарна підтримка 20
4.2 Поточні практики співпраці та перенаправлення 20
4.3 Обмін інформацією та SIDAR 20
4.4 Можливості для посилення співпраці 21
5. Рекомендації 22
Висновки 23

Перелік абревіатур

MSNA: Мультисекторальна оцінка потреб
RDNA5: П'ята швидка оцінка збитків та потреб
SIDAR: Shelter Information, Damage Assessment and Response, система обліку гуманітарної допомоги у сфері житла, оцінки пошкоджень та реагування
ВПО: Внутрішньо переміщена особа
ЖЗМ: Житло, земля та майно
ЗІЗ: Засоби індивідуального захисту
КІІ: Інтерв'ю з ключовим інформантом
МАНД (DSAG): Матриця аналізу насичення даних (Data Saturation Analysis Grid)
НУО: Неурядова організація
ФГД: Фокус-групова дискусія
ЦНАП: Центр надання адміністративних послуг

Герграфічні визначення

Область: найвищий адміністративний рівень нижче національного.
Район: адміністративна одиниця у складі області.
Громада: місцева адміністративна одиниця та складова району.

Перелік рисунків, таблиць і карт

Карта 1: Охоплені оцінкою громади 7
Таблиця 1: Збір первинних даних 7
Рисунок 1: Шлях домогосподарства до ремонту та можливі результати 9
Рисунок 2: Конфліктні інциденти в охоплених оцінкою громадах 11

Вступ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну спричинило значні руйнування цивільної інфраструктури, причому житловий сектор став одним із найбільш постраждалих. За даними П'ятої швидкої оцінки збитків та потреб[2] (RDNA5), станом на кінець грудня 2025 року приблизно 14% житлового фонду України було пошкоджено або зруйновано, що безпосередньо зачепило понад 3 мільйони домогосподарств. Прямі збитки житловому сектору перевищили 61 млрд доларів США, а потреби у відновленні та реконструкції на десятирічний період оцінювалися у 89,8 млрд доларів США.

Мультисекторальна оцінка потреб REACH за 2025 рік[3] показала, що 25% домогосподарств мали гостру або критичну потребу у сфері житла чи прихистку, а близько 10% повідомили про прямі пошкодження майна внаслідок обстрілів. Збитки та невирішені потреби в ремонті залишаються зосередженими у постраждалих від конфлікту та прифронтових областях, де обмежений доступ, нестача робочої сили, логістика та повторні атаки й надалі ускладнюють ремонтні роботи.

Програма єВідновлення стала центральним державним механізмом компенсації за пошкоджене та зруйноване житло. Станом на травень 2026 року, за даними Міністерства розвитку громад та територій[4], державну компенсацію та житлову підтримку отримали 196 067 сімей. Також гуманітарні організації продовжують надавати допомогу для аварійних, легких, середніх і, в обмеженому обсязі, важких ремонтів. За даними дашборду Кластеру з питань житла за 2025 рік[5], 23 892 домогосподарства отримали підтримку для легкого ремонту, 8 170 для середнього та 261 для важкого ремонту. Чимало домогосподарств також покладалися на власні заощадження, допомогу родичів або неформальну робочу силу.

Дослідження REACH 2025 року[6] показало, що відновлення житла рідко забезпечувалося лише одним механізмом допомоги. Домогосподарства часто поєднували державну компенсацію, гуманітарну допомогу, підтримку місцевої влади та власні ресурси. Поточне дослідження розвиває цей підхід і розглядає не лише наявність підтримки, а й те, як окремі бар'єри накопичуються на різних етапах ремонту та впливають на кінцевий результат.

Дане дослідження аналізує, як гуманітарні ремонтні заходи доповнюють державний механізм компенсації; які фінансові, процедурні, інформаційні та технічні прогалини вони закривають або не можуть закрити; а також які операційні чи координаційні зміни могли б сприяти своєчаснішому та повнішому завершенню ремонту. У цьому дослідженні не робиться спроба надати вичерпний юридичний огляд усіх вимог щодо права на участь у програмі єВідновлення. Натомість основна увага приділяється питанням впровадження, досвіду домогосподарств, діяльності комісії та взаємодії між державною та гуманітарною допомогою.

Результати організовано у чотири розділи. Перший простежує шлях домогосподарства від подання заяви та оцінки пошкоджень до фінансування і проведення ремонту. Другий розглядає роботу комісій з надання компенсації та якість оцінки пошкоджень. Третій аналізує формати гуманітарного ремонту, таргетування та операційні обмеження. Четвертий розглядає, як органи місцевого самоврядування та гуманітарні організації координують перенаправлення, обмін інформацією та комбіновану підтримку.

[2] Світовий Банк, Fifth Rapid Damage Needs Assessment Ukraine, Лютий 2026 року
[3] REACH, Multi-Sector Needs Assessment: Overview of humanitarian needs in Ukraine, Грудень 2025 р.
[4] Міністерство розвитку громад і територій, 3 роки програми єВідновлення: ключові результати, Травень 2026 року
[5] Shelter Cluster Ukraine, Ukraine 2025 Response Dashboard
[6] REACH, Enablers and barriers in access to repair and compensation for housing damaged by war: Mykolaivskyi Raion, Ukraine, Травень 2025 року

Методологія

Географічне охоплення

Оцінка зосереджувалася на чотирьох обраних локаціях на півдні та північному сході України: Харківській і Миколаївській міських громадах, а також Дергачівській і Галицинівській громадах. Такий підхід дозволив порівняти два великі міські центри та дві менші громади з сільськими, прикордонними або прифронтовими характеристиками. Усі чотири локації зазнали значних пошкоджень житла та продовжували зазнавати атак, але на момент збору даних залишалися достатньо доступними для проведення польових досліджень.

Карта 1: Охоплені оцінкою громади

Підхід до вибірки

В оцінці застосовувалася цілеспрямована якісна вибірка, щоб охопити погляди чотирьох груп респондентів: 1) постраждалих мешканців; 2) органів місцевого самоврядування; 3) членів комісій з надання компенсації; 4) гуманітарних організацій, залучених до ремонту житла або підтримки у сфері житла, землі та майна (HLP). Збір первинних даних REACH проводило з 28 травня до 12 червня 2026 року. Інтерв'ю проводилися очно або дистанційно залежно від безпеки, логістики та доступності респондентів.

Respondent group	Method	Number
Органи місцевого самоврядування	Інтерв'ю з ключовими інформантами	8
Члени комісій з надання компенсації	Інтерв'ю з ключовими інформантами	12
Представники НУО, зокрема організації Shelter/NFI та HLP	Інтерв'ю з ключовими інформантами	13
Постраждалі мешканці Дергачівської та Галицинівської громад	Фокус-групова дискусія	2

Таблиця 1: Збір первинних даних

Дві фокус-групові дискусії проводилися з мешканцями Дергачівської та Галицинівської громад, які подали заявку і отримали повну або часткову компенсацію. Фокус-групи надали детальну інформацію про досвід домогосподарств, які взяли участь у єВідновленні, але безпосередньо не представляли людей, які не подавали заявку, не могли подати її або отримали відмову до отримання компенсації. Досвід цих груп відображено переважно через інтерв'ю з ключовими інформантами.

Аналіз

Дані інтерв'ю та фокус-груп були транскрибовані й проаналізовані у програмі MAXQDA. Дослідницька команда застосувала кодову книгу, розроблену на основі дослідницьких питань, і систематично аналізувала повторюваність тем, варіації та відмінності між групами респондентів і локаціями. Матриця аналізу насичення даних (DSAG) використовувалася для оцінки того, чи повторюються ключові теми в різних інтерв'ю. Результати тріангулювалися між даними домогосподарств, органів місцевого самоврядування, членів комісій, НУО, вторинними джерелами та доступною адміністративною інформацією.

У ході аналізу проводиться розмежування між уявленнями респондентів, виявленими практиками впровадження та офіційними законодавчими вимогами. У випадках, коли первинні дані не дозволили встановити правовий статус або ефективність тієї чи іншої практики, про це зазначається окремо. Цитати зроблені анонімними, а деталі про населені пункти, які могли б дозволити ідентифікувати респондентів, були видалені там, де це було необхідно..

Виклики і обмеження

Невелика цілеспрямована вибірка дозволяє глибоко дослідити процеси та досвід, але не забезпечує статистично репрезентативних результатів. Практики можуть відрізнятися в інших громадах, тому висновки не слід тлумачити як опис усіх комісій з надання компенсації, гуманітарних організацій або постраждалих домогосподарств в Україні.

Значна частка інтерв'ю з ключовими інформантами проводилася дистанційно. У деяких випадках дистанційний формат ускладнював встановлення контакту та призводив до коротших відповідей, ніж, імовірно, було б отримано під час очних інтерв'ю.

Органи місцевого самоврядування допомагали із залученням учасників до фокус-груп та водночас мали труднощі з пошуком людей, які не подавали заяву єВідновлення або чиї заяви були відхилені. У результаті у фокус-групах брали участь лише особи, які отримали повну або часткову компенсацію. Це створює позитивне зміщення вибірки на користь домогосподарств, які змогли взяти участь у програмі.

Оцінка не була розроблена як юридичний аудит переліку робіт у межах чеклісту єВідновлення або всіх підстав для схвалення, призупинення чи відмови. у компенсації. Тому зазначені прогалини у видах робіт, а також роль незалежних технічних оцінок слід тлумачити як висновки щодо впровадження та розглядати разом із чинною нормативно-правовою базою.

Результати відображають умови станом на кінець травня та середину червня 2026 року. Безпекова ситуація, правила компенсації, програмні граничні суми та охоплення гуманітарною допомогою можуть змінюватися з часом.

Результати дослідження

Ці висновки простежують шлях від пошкодження житла до закінчення ремонту. Такий підхід має на меті показати як взаємодіють різні перешкоди, а не розглядати проблеми з документами, фінансуванням, технічними оцінками, робочою силою, безпекою та гуманітарною допомогою як окремі питання. Домогосподарство може успішно отримати компенсацію та додаткову допомогу, але все одно не мати можливості завершити ремонт безпечно та належним чином.

Рисунок 1: Шлях домогосподарства до ремонту та можливі результати

Ілюстративний узагальнений шлях. Домогосподарство виправляє документи на право власності, очікує на обстеження та отримує компенсацію за програмою єВідновлення. Під час первинної оцінки фіксуються видимі пошкодження даху та вікон, однак приховані пошкодження штукатурки, стелі або системи опалення виявляються лише після початку робіт. Інфляція, транспортні витрати та вартість праці зменшують обсяг робіт, який може покрити компенсація. Орган місцевого самоврядування перенаправляє домогосподарство до НУО, яка надає матеріали або додаткове фінансування, а родичі допомагають із роботою. Навіть після поєднання цих видів підтримки частина робіт може залишатися незавершеною через відсутність кваліфікованих підрядників або тому, що залишкові витрати не покриваються жодною із систем. Житло може бути захищене від погодних впливів, але не повністю відновлене до безпечного та належного стану.

Дослідження не містить комплексного аналізу всіх правових підстав для відмови у межах єВідновлення. Детальний огляд національного механізму компенсації наведено у дослідженні НУО Право на захист 2025 року[7]. Цей звіт зосереджується на практичній взаємодії між державним механізмом, гуманітарною допомогою з ремонту та кінцевими результатами для домогосподарств.

1. Шляхи домогосподарств до ремонту, бар'єри та результати

Відновлення домогосподарства починається ще до затвердження компенсації і триває після отримання коштів. Цей процес може включати відновлення документів, подання заяви, очікування перевірки, ознайомлення з рішенням комісії, придбання матеріалів, пошук робочої сили та реагування на нові пошкодження або загрози безпеці. Перешкоди на одному з етапів можуть призвести до затримок або збільшення витрат на наступних етапах.

1.1 Початок процесу ремонту: інформація, документи та подання заяв

Більшість учасників фокус-груп описували подання заяви через Дію як відносно простий і швидкий процес. Хоча подальше обстеження комісією часто тривало довше, у деяких випадках кілька місяців. Учасники також високо оцінили підтримку зі сторони органів місцевого самоврядування та ЦНАПів, особливо коли потребували допомоги із розумінням процедури або поданням документів.

Проблеми, пов'язані з документами, були однією із основних причин затримок і відмов у наданні компенсації. Серед них називали незареєстроване право власності, неоформлену спадщину, втрачені або знищені документи, відсутність згоди співвласника та кілька житлових будівель, зареєстрованих за однією адресою. Вирішення таких проблем рідко обмежувалося однією адміністративною процедурою. Учасники описували повторні візити, поїздки до інших населених пунктів, грошові витрати та численну взаємодію із різними установами, що було особливо складно для осіб старшого віку, з обмеженою мобільністю та мешканців сільської місцевості.

> *"Це зайняло багато часу і грошей. У нас же ж не було такої служби, навіть паспортного столу не було. Щоб відновити паспорт, мені довелося їздити, платити сумашедщі деньги, время ждать, щоб документ восстановить."*
>
> *– Учасник фокус-групи*

Члени комісій підтвердили, що неповні або неточні документи про право власності були серед найпоширеніших причин відмови. Хоча вони наголошували, що після усунення проблеми заявник може подати заяву повторно. Інші складні випадки стосувалися співвласників, які проживають за кордоном або з якими втрачено контакт, набуття права власності після пошкодження, а також спадкування чи дарування, що не відповідало вимогам державної програми.

Загальна поінформованість про єВідновлення оцінювалася як доволі висока, однак наявність знань не завжди означало практичний доступ до програми. Респонденти зазначали, що люди старшого віку, особи з інвалідністю, мешканці, які нещодавно повернулися, та люди у віддалених населених пунктах частіше потребували додаткової інформації, цифрової підтримки або юридичної допомоги. Тому деякі домогосподарства ремонтували житло власним коштом ще до того, як повністю зрозуміли процедуру компенсації.

Фокус-групові дискусії також показали, що рішення про ремонт не є суто фінансовим. Учасники описували дім як місце сімейної тяглості, ідентичності та безпеки. Така емоційна і символічна прив'язаність допомагає пояснити, чому деякі домогосподарства намагаються ремонтувати житло або повертатися до нього навіть за високих витрат, обмежених послуг або нестабільної безпекової ситуації.

[7] Право на захист, Національний компенсаційний механізм за пошкодження та знищення об'єктів нерухомого майна: досвід, виклики та перспективи вдосконалення, Вересень 2025

1.2 Достатність компенсації та витрати, що не покриваються

Учасники фокус-груп загалом вважали отриману компенсацію єВідновлення зручною для використання та важливими, але багато хто повідомляв, що затвердженої суми було недостатньо для повного відновлення належних житлових умов. Інфляція знижувала купівельну спроможність у період між оцінкою, схваленням і фактичним придбанням матеріалів. У віддалених населених пунктах особливо значними були витрати на доставку, а на ранніх етапах програми додаткові труднощі створювали обмежена кількість постачальників, які брали участь у програмі, та обмеження щодо переліку допустимих товарів для покупки.

> *"Якщо не встигли, грубо кажучи, купити всі матеріали одразу, сума вже не відповідає реальним цінам. Вони нам нарахували 200 тисяч, а через місяць це вже стоїть 250 тисяч. Ми планували одне, але приїхали скуповуватися, там воно вийшло зовсім інше."*
> *– Учасник фокус-групи*

Респонденти називали низку витрат, які, на їхню думку, були відсутні або недостатньо враховані у чеклисті під час розгляду їхніх випадків. До них належали витрати на доставку матеріалів і вивезення будівельного сміття, частина витрат на робочу силу, штукатурення стелі, облаштування віконних відкосів і фурнітури, окремі елементи покрівлі, водостічні системи, а також приховані або вторинні пошкодження, які виявлялися лише після початку ремонтних робіт підрядниками. Ці повідомлення слід інтерпретувати з обережністю, оскільки деякі з них можуть відображати особливості оцінки або практичного застосування чек-листа, а не повне виключення відповідних витрат із нормативно визначеного переліку.

Неочікувані ремонтні потреби можуть створювати додатковий фінансовий розрив уже після затвердження компенсації. Електромережі, системи опалення, приховані шари штукатурки, конструкції покрівлі та приховані пошкодження можуть потребувати робіт, які виходять за межі первинної оцінки. Якщо домогосподарства не мають можливості покрити ці витрати власним коштом, ремонт може зупинитися після завершення лише найнагальніших робіт.

1.3 Обмеження, пов'язані з робочою силою, підрядниками та безпекою

Наявність матеріалів сама по собі не гарантує можливості виконати ремонт. Частина домогосподарств ремонтувала житло самостійно або за допомогою родичів і волонтерів. Інші, особливо люди старшого віку та особи з інвалідністю, потребували кваліфікованої робочої сили. Респонденти повідомляли про нестачу будівельників, інженерів і підрядників через переміщення населення, мобілізацію та ризики роботи у постраждалих від конфлікту районах.

> *"Розумієте, навіть коли допомогу надають, часто просто немає кому зробити ті роботи. От я не вмію ставити ті двері, а наймати людей дуже дорого."*
> *– Учасник фокус-групи*

Нестача робочої сили ускладнювалася зростанням цін та занепокоєнням щодо якості виконаних робіт. У невеликих або віддалених населених пунктах підрядники можуть вважати, що кількість ремонтних робіт занадто мала, щоб виправдати витрати на проїзд та мобілізацію ресурсів. Поганий стан доріг та довгі транспортні маршрути ще більше збільшують витрати.

Безпека залишається вирішальною перешкодою. Підрядники можуть відмовитися виїжджати в райони, що наражаються на атаки дронів або постійні обстріли. Домогосподарства, які отримали компенсацію, можуть переїхати і не мати можливості або бажання розпочинати ремонтні роботи. У таких випадках невикористання коштів не слід розцінювати як навмисне зловживання; це може бути пов'язано з вимушеним переселенням, побоюванням повторних пошкоджень, обмеженим доступом або неможливістю безпечно організувати роботи.

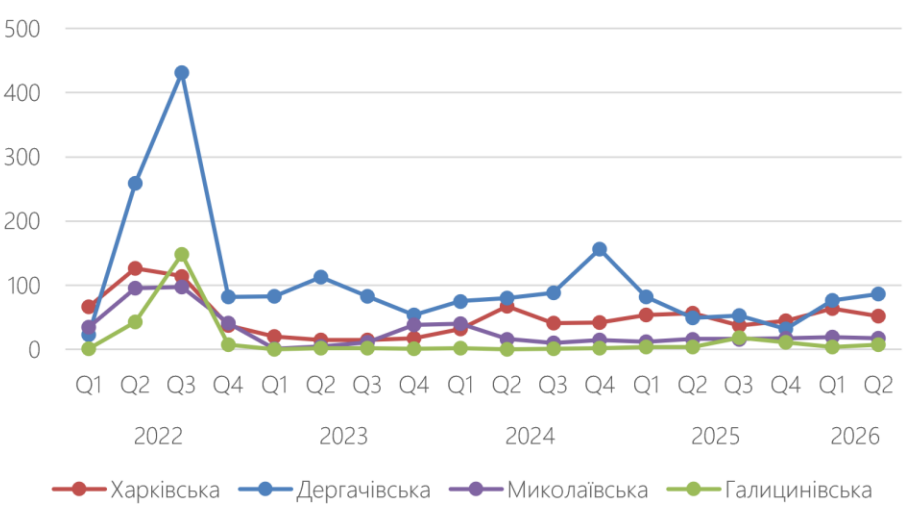

Рисунок 2: Конфліктні інциденти в охоплених оцінкою громадах, ACLED[8]

1.4 Пошкодження поза межами наявних механізмів підтримки

Місця загального користування у багатоквартирних будинках

Пошкодження сходових клітин, коридорів, дахів, підвалів, ліфтів та інших місць загального користування можуть перешкоджати власникам квартир отримати компенсацію для окремих квартир, доки спільні частини будівлі не відремонтовані. Такі роботи часто потребують значних бюджетів, технічного проєктування та триваліших строків реалізації. НУО іноді підтримують ремонти місць загального користування, але охоплення залишається обмеженим, а органи місцевого самоврядування часто покладаються на масштабніші інституційні програми відновлення.

Значні пошкодження понад граничні суми компенсації

Житло може вважатися придатним до ремонту, але потребувати робіт, вартість яких перевищує максимальний розмір компенсації. Один представник комісії оцінив, що приблизно 30% заяв в одній з охоплених громад були відхилені з цієї причини. Найчастіше проблема стосувалася окремих житлових будинків із суттєвими пошкодженнями, але також траплялася щодо квартир.

> *"Є будинки, які пошкоджені, які комісія не визнає зруйнованими, але рахує вартість ремонту значно вище максимальної суми. Будинок пошкоджений, але компенсації такого рівня немає."*
>
> *– Учасник фокус-групи*

Громадські організації іноді можуть покрити частину цієї різниці, але капітальний ремонт будівель часто виходить за межі гуманітарних бюджетів та мандатів. Як наслідок, деякі домогосподарства опиняються між двома системами: нерухомість не класифікується як зруйнована, але вартість ремонту є занадто високою як для державної програми єВідновлення, так і для стандартної гуманітарної допомоги з ремонту.

У січні 2026 року уряд збільшив витрати[9], передбачені чеклистом єВідновлення, однак загальні граничні суми компенсації залишилися незмінними. Це може мати непередбачувані наслідки, оскільки домогосподарства з більш значними пошкодженнями тепер з більшою ймовірністю перевищать максимальну суму компенсації.

[8] База даних про місця та події збройних конфліктів, дата перегляду, станом на червень 2026 року
[9] Постанова Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 року № 381

Нежитлові та споруди, пов'язані з засобами до існування

Учасники фокус-груп повідомляли про пошкодження гаражів, парканів, сараїв, зовнішніх санітарних споруд та інших допоміжних об'єктів. Такі елементи можуть бути важливими для зберігання продуктів харчування, утримання свійських тварин, городництва та можливостей для доходу у сільській місцевості, хоча вони не є житловими. єВідновлення» загалом не покриває їх, а гуманітарні програми у сфері житла також рідко фінансують такі ремонти. Тому домогосподарства використовують власні ресурси або залишають пошкодження невідновленими.

> *"От, у мене побило забор, і тепер я не можу огород садити, тому що стаї собак заходять і все нищать. Гараж, так само, побитий."*
>
> *– Учасник фокус-групи*

1.5 Як домогосподарства поєднують різні види підтримки

Усі групи респондентів назвали єВідновлення найбільшим і найуніверсальнішим джерелом фінансування ремонтних робіт. Ця програма часто слугувала відправною точкою для проведення ремонту, але домогосподарства поєднували її з іншими видами підтримки, коли виплата компенсації затримувалася, була недостатньою або не покривала всі потреби.

Гуманітарна допомога включала аварійне захисне закриття пошкоджень від погодних впливів, покрівельні матеріали, вікна й двері, грошову допомогу на ремонт, пряме виконання робіт, юридичну допомогу та перенаправлення. Органи місцевого самоврядування і комунальні служби виконували аварійні ремонти після ударів, у деяких громадах розподіляли матеріали та скеровували домогосподарства, яким відмовили або яким бракувало коштів, до НУО. Домогосподарства також використовували заощадження, позичали кошти, докуповували матеріали та покладалися на працю родичів чи волонтерів.

Юридична підтримка була особливо важливою для домогосподарств, які стикалися з проблемами оформлення спадщини, реєстрації права власності, співвласності або втрати документів. Деякі неурядові організації покривали судові витрати, послуги нотаріусів, технічні обстеження та інші пов'язані витрати для найбільш уразливих домогосподарств. Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП) та мобільні команди також надавали консультації й допомагали мешканцям подавати заявки після масштабних обстрілів.

Місцеві програми відновлення діяли лише в обмеженій кількості досліджуваних громад. Респонденти з Миколаївської області згадували програми HOPE[10], FELICITY II[11] та VidnovyDim[12], тоді як в інших громадах повідомляли про менші муніципальні ініціативи з розподілу будівельних матеріалів або проведення аварійних ремонтів. Такі програми можуть задовольняти потреби на рівні будівель або цілих районів, які не охоплюються індивідуальними механізмами компенсації, однак їхня доступність залежить від фінансування на місцевому рівні та партнерства із зовнішніми організаціями.

1.6 Результати ремонту: завершені, часткові та невирішені

Отримані дані свідчать, що результати ремонту слід розрізняти більш ретельно, ніж за простим поділом на домогосподарства, які отримали або не отримали допомогу. Домогосподарства можуть отримати компенсацію, але відкласти її використання, виконати лише найнагальніші ремонтні роботи, відновити лише зовнішній тепловий контур будівлі без усунення внутрішніх пошкоджень або поєднати кілька форм підтримки й водночас залишитися з невирішеними потребами.

[10] Міністерство розвитку громад і територій, Проєкт "Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (HOPE)", Жовтень 2025
[11] Український кліматичний офіс, Проєкт FELICITY II - програма з підтримки реформ у будівельному та водному секторах країн Східного партнерства та Центральної Азії
[12] Фонд енергоефективності, Програма «ВідновиДІМ»,

Завершення ремонту є більш імовірним, якщо належним чином оформлені документи на право власності, первинна оцінка охоплює повний обсяг необхідних ремонтних робіт, кошти використовуються до зростання цін, доступні кваліфіковані будівельники, а державна та гуманітарна підтримка належним чином скоординовані. Натомість часткові або незавершені результати є більш імовірними, коли накопичуються численні бар'єри, особливо у випадках прихованих пошкоджень, високої вартості ремонту, переміщення населення, безпекових ризиків або пошкоджень елементів будівлі, що не підлягають компенсації.

Для багатьох домогосподарств основною проблемою є не лише доступ до компенсації. Ключовим викликом залишається розрив між отриманням компенсації та завершенням безпечного, належного й повноцінного ремонту.

Підсумок розділу. Домогосподарства зазвичай поєднують державні, гуманітарні, місцеві та власні ресурси. Таке поєднання часто дає змогу провести ремонт, однак затримки з оформленням документів, неповні технічні оцінки, необраховані витрати, нестача робочої сили та складна безпекова ситуація можуть призвести до того, що будинки будуть відремонтовані лише частково або важливі потреби будуть незадоволені.

2. Комісії з надання компенсації та оцінка пошкоджень

Комісії з питань компенсації є ланкою, на якій державна політика втілюється у місцеві рішення щодо визнання збитків, розмірів компенсації та їх перевірки. Їхня кадрове забезпечення, оснащення, технічна компетентність та здатність безпосередньо виїжджати на об'єкти безпосередньо впливають на результати, які отримують домогосподарства.

2.1 Кадрове забезпечення, навантаження та операційні ресурси

Більшість опитаних членів комісій вважали свої комісії загалом спроможними та достатньо оснащеними для виконання базових функцій. Водночас значна частина офісного і польового обладнання, яке використовувалося у кількох громадах, була надана НУО, зокрема принтери, ноутбуки, планшети, павербанки, лазерні далекоміри, рулетки, нагрудні камери, засоби індивідуального захисту та аптечки.

Однак у окремих громадах залишалися певні прогалини. Респонденти згадували про нестачу транспортних засобів, пального, витратних матеріалів для друку, місць зберігання документів, високоякісних фотоапаратів, сертифікованих вимірювальних приладів, захисного одягу та легких бронежилетів. Крім того, інтенсивне використання призвело до пошкодження частини обладнання, наданого НУО. У менших громадах члени комісій під час перевірок іноді змушені були користуватися ручними інструментами або позиченим обладнанням.

Представники громадянського суспільства формально входили до складу всіх охоплених комісій. Менші громади іноді мали труднощі з пошуком відповідних місцевих представників, тоді як участь НУО у великих містах могла бути непослідовною, оскільки робота в комісії є добровільною, неоплачуваною та не завжди входить до посадових обов'язків, що фінансуються донорами.

Навантаження на персонал було більш помітним у великих міських громадах. Обов'язки членів комісій виконувалися додатково до їхньої основної роботи без додаткової оплати, що сприяло втомі, професійному вигоранню та плинності кадрів. Менші громади повідомляли про більш стабільний склад комісій після подолання початкового накопичення заяв у 2023 році, хоча як первинні, так і вторинні дані свідчать, що залучення кваліфікованих фахівців і надалі залишається складним завданням у сільських та прифронтових громадах.

> *"Основне навантаження з членів комісії ніхто не знімає. Люди втомлюються і вигорають, а зарплати в органах місцевого самоврядування залишаються значно нижчими за ринкові. Тому плинність кадрів висока."*
>
> *– Член комісії із компенсації*

2.2 Технічна експертиза та якість оцінки пошкоджень

Усі досліджені комісії повідомили, що до їхнього складу входить або може бути залучена особа з будівельною освітою чи відповідним професійним досвідом, як цього вимагає чинне законодавство. В одній із менших громад було залучено приватного будівельного експерта, оскільки у складі комісії не було відповідного фахівця. Інженери неурядових організацій також інколи надавали неформальні технічні консультації.

У випадках значних або спірних пошкоджень респонденти описували залучення незалежних сертифікованих експертів для оцінки стану несучих конструкцій та визначення можливості відновлення житла. В одній міській громаді таких експертів залучали через процедури публічних закупівель, а їхні послуги надавалися домогосподарствам безкоштовно. У менших сільських громадах домогосподарства частіше самостійно оплачували проведення таких обстежень.

Первинні дані не дозволили встановити, як часто незалежні експертні висновки впливали на рішення комісії, наскільки успішними були такі випадки або за яких умов експертний висновок може юридично замінити власне обстеження комісії. Відповідно, у цьому звіті незалежні

експертні оцінки розглядаються як додаткове технічне джерело інформації, а не як правова заміна оцінки, проведеної комісією.

Респонденти також описували випадки, коли під час первинного обстеження не були виявлені приховані пошкодження або не було враховано повний обсяг необхідних ремонтних робіт. Члени комісій можуть зафіксувати лише видимі пошкодження, тоді як підрядники вже під час виконання робіт виявляють пошкодження штукатурки, конструкцій покрівлі, систем опалення чи інші вторинні дефекти. Це може призводити до додаткових витрат для домогосподарств та переривання ремонтних робіт уже після затвердження компенсаці.

Декілька респондентів висловилися на користь ширшого залучення фахівців будівельного профілю до проведення оцінки пошкоджень та розробки чек-листів. Отримані дані свідчать про нерівномірний рівень технічної спроможності між різними громадами, а не про загальну недостатню компетентність комісій.

2.3 Строки ухвалення рішень і призупинені заяви

Оцінки законодавчо встановленого 30-денного строку для ухвалення комісією рішення відрізнялися залежно від локації. Респонденти з великих міських громад частіше вважали його недостатнім через значну кількість заяв і паралельні обов'язки. Менші сільські комісії загалом вважали цей строк прийнятним після того, як було подолано початкове значне накопичення заяв.

Комісії можуть призупиняти розгляд заяв, очікуючи на відсутні документи, доступ до об'єкта або покращення безпекової ситуації. Особливо важлива структурна проблема виникає, коли власники виїхали через непридатність житла або небезпеку. Заяви можуть залишатися відкритими на невизначений строк, оскільки власник не може повернутися, надати доступ або перестає відповідати.

> *"Складно відмовити у заяві, коли власник виїхав і перестав відповідати. Правові підстави для закриття такого випадку не завжди зрозумілі, тому заява може залишатися призупиненою."*
>
> *– Член комісії із компенсації*

Це більше, ніж адміністративна затримка. Проблема відображає розрив між механізмом компенсації, орієнтованим на конкретний об'єкт нерухомості, та реальністю переміщення, небезпеки і недоступного житла.

2.4 Оцінювання у важкодоступних районах та дистанційна оцінка

До менших сільських досліджених громад входили прифронтові або прикордонні населені пункти, де прямі обстеження обмежувалися безпековими ризиками. Респонденти описували два різні підходи. Деякі комісії призупиняли заяви до моменту, коли виїзне обстеження ставало можливим. Інші розглядали використання супутникових знімків або запитували військові матеріали з безпілотників для зруйнованих об'єктів.

Постанова Кабінету Міністрів № 815 від 7 липня 2025 року [13] запровадила механізм дистанційної оцінки зруйнованого майна у певних районах активних бойових дій. Водночас респонденти зазначали, що роздільної здатності супутникових знімків може бути недостатньо для підтвердження руйнування, а запити на використання матеріалів з безпілотників мають низький операційний пріоритет і можуть обмежуватися з міркувань безпеки.

Відмінності у практиках свідчать, що комісії ще не мають однаково зрозумілого та повністю операційного механізму дистанційної оцінки. Більш системне керівництво та обмін практичним досвідом могли б зменшити нерівність підходів між різними локаціями.

[13] Постанова Кабінету Міністрів України від 07 липня 2025 року № 815

2.5 Звітність після ремонту та перевірка

Неподання звітності та навантаження на комісії

Майже всі опитані члени комісій описували фінальну звітність як значне операційне навантаження. Після завершення ремонту отримувачі мають подати підтвердні матеріали, але багато хто не подає необхідний фінальний звіт. Один респондент оцінив рівень неподання звітності приблизно у 90% у своїй громаді. За чинними процедурами такі випадки можуть вимагати виїзної перевірки, що суттєво збільшує витрати часу, пального, друку паперів та робочого ресурсу членів комісії.

У прифронтових громадах додаткові виїзні перевірки також можуть підвищувати безпекові ризики для членів комісій. Респонденти вважали проміжну перевірку менш проблемною, оскільки вона пов'язана з виплатою другого траншу, тоді як фінальна звітність не дає отримувачу негайної практичної вигоди.

Неможливість завершити ремонт або отримати доступ до житла

Неподання звітності слід відрізняти від неможливості завершити ремонт. Респонденти описували домогосподарства, які не могли використати кошти, оскільки виїхали, побоювалися повторних обстрілів, не мали доступної робочої сили, захворіли або виявили, що затвердженої суми недостатньо. У деяких випадках кошти залишалися невикористаними на рахунку, а згодом поверталися державі. Такі ситуації не свідчать про шахрайство.

> *"Через безпекову ситуацію деякі люди не можуть використати кошти на відновлення. Гроші залишаються на рахунку і повертаються після завершення встановленого строку."*
>
> *– Член комісії із компенсації*

Повідомлені випадки навмисного нецільового використання

Члени комісій також повідомляли про незначну кількість випадків, які вони сприймали як навмисне нецільове використання, наприклад перепродаж матеріалів, придбаних у затверджених постачальників, або використання коштів на роботи, які не відповідали зафіксованим пошкодженням. Ці повідомлення відображають сприйняття респондентів і не дають підстав оцінювати поширеність таких випадків у межах програми.

Неясні або непідтверджені випадки

Деякі випадки неможливо було класифікувати, оскільки домогосподарство перемістилося, майно було продано або члени комісії не могли отримати доступ до об'єкта. Комісії фіксували підозру на нецільове використання в офіційній системі, але повідомляли про обмежені повноваження щодо подальшого реагування та нестачу інформації про можливі юридичні наслідки.

Тому вдосконалення звітності потребує чіткішої комунікації, простіших процедур подання та пропорційного подальшого контролю. Не слід використовувати формулювання, які прирівнюють усі незавершені ремонти, невикористання коштів або неподання звітності до неправомірної поведінки отримувачів.

Підсумок розділу. Комісії загалом були функціональними, але їхня спроможність відрізнялася залежно від локації. Навантаження, рівень технічної компетентності, обмеження доступу та остаточна перевірка можуть спричинити затримку у прийнятті рішень або збільшення витрат для домогосподарств. Питання щодо призупинених заяв та відсутності звітності потребують рішень, які враховують вимушене переселення, нестабільність ситуації та практичні обмеження щодо проведення ремонтних робіт.

3. Гуманітарна допомога у відновленні

Гуманітарні організації доповнюють єВідновлення через аварійні роботи, матеріальну та грошову підтримку, юридичну допомогу і перенаправлення. Цей розділ зосереджується на погляді надавачів допомоги: як змінюються програми, кого вони пріоритизують і де операційні обмеження звужують охоплення.

3.1 Поточні формати допомоги та таргетування

Більшість опитаних НУО реалізовували легкі або середні ремонти житла. Лише два респонденти були залучені до важких ремонтів, тоді як приблизно половина використовувала формати грошової допомоги на ремонт. Інші види діяльності включали термінове закриття теплового контуру, встановлення вікон і дверей, надання будівельних матеріалів, юридичну допомогу та комплексний супровід випадків.

Починаючи з 2025 року організації скорочували діяльність поблизу лінії фронту через погіршення безпекової ситуації та складніший доступ підрядників. Багато респондентів описували практичну мінімальну дистанцію приблизно 20–30 км, а окремі донорські вимоги передбачали роботу ще далі від фронту. Тому операційна зона продовжує скорочуватися на тлі зростання ризиків від далекобійних засобів ураження.

Зростання витрат означає, що за ті самі бюджети можна підтримати менше домогосподарств. Більшість організацій повідомляли про стабільні критерії вразливості, але про більший тиск щодо пріоритизації. Кілька організацій змістили фокус на менші громади, сільські населені пункти, деокуповані території та локації з обмеженими місцевими бюджетами або слабшим гуманітарним покриттям.

Деякі респонденти спостерігали зниження попиту на гуманітарні ремонти там, де єВідновлення стало більш усталеним, а попередні пошкодження вже були відремонтовані. Інші застерігали, що нижчий попит частково може відображати низьку поінформованість серед мешканців, які нещодавно повернулися, а не відсутність потреби.

3.2 Взаємодоповнюваність із єВідновленням

Із погляду НУО взаємодоповнюваність державної та гуманітарної підтримки проявляється у кількох формах. Гуманітарні організації можуть надавати допомогу ще до завершення державної процедури компенсації, підтримувати домогосподарства, які не відповідають вимогам єВідновлення щодо права власності, покривати юридичні та адміністративні витрати, забезпечувати ремонтні роботи або матеріали, що не входять до затвердженої суми компенсації, а також фінансувати витрати понад установлені ліміти компенсації.

Деякі НУО використовують гарантійні листи або паралельне планування, щоб чітко визначити, які саме роботи вони виконуватимуть. Це дозволяє комісіям розраховувати державну компенсацію без дублювання того самих робіт. Органи місцевого самоврядування також перенаправляють домогосподарства до НУО, коли компенсацію відхилено, затримано або її недостатньо, а також коли під час реалізації виявляються додаткові пошкодження.

Неурядові організації можуть надавати допомогу швидше та більш гнучко, ніж державний механізм, особливо після пошкоджень. Водночас рівень гнучкості відрізняється залежно від організації, донора та формату допомоги. Тому гуманітарна підтримка є доповнювальною, але не однаковою для всіх і не універсально доступною.

3.3 Операційні обмеження

Безпека була найчастіше згадуваним операційним обмеженням. Організації посилили перевірки перед виїздом, коригували маршрути та ухвалювали рішення щодо виїздів безпосередньо перед польовою роботою. Обмеження руху дорогами, ризики атак безпілотників та збереження мінно-

вибухового забруднення також впливали на доступ навіть у районах, де розмінування та очищення від вибухонебезпечних предметів покращилися.

Другим значним викликом був дефіцит кваліфікованої робочої сили. Мобілізація та переміщення зменшили доступність інженерів, логістичного персоналу та будівельників. Навіть НУО, які мали бронювання для частини працівників, залежали від підрядників, які не мали такого захисту, що призводило до затримок і скасування робіт.

Інфляція та зростання вартості пального, матеріалів і праці збільшили середню вартість одного ремонту. Респонденти зазначали, що граничні суми Кластеру з питань житла для легких і середніх ремонтів не завжди переглядалися так швидко, як зростали ринкові ціни. Це могло вимагати погодження перевитрат із донорами або зменшувати кількість домогосподарств, які можна підтримати.

Логістика була особливо складною у віддалених населених пунктах з поганими дорогами або невеликою кількістю пошкоджених будинків. Підрядники можуть відмовлятися від проєктів, якщо витрати на виїзд і мобілізацію ресурсів не є економічно виправданими, а крихкі матеріали, наприклад вікна та скло, можуть пошкоджуватися під час транспортування.

3.4 Межі гуманітарного охоплення

Гуманітарні організації не можуть замінити державну систему компенсації. Їхнє охоплення обмежується донорськими правилами, критеріями вразливості, програмними граничними сумами, безпековими протоколами та обмеженими бюджетами. Важкі конструктивні пошкодження, місця загального користування, балкони, нежитлові споруди та ремонти, що потребують масштабної реконструкції, можуть залишатися поза межами стандартної гуманітарної допомоги.

Суворі критерії вразливості також можуть виключити домогосподарства, які зазнають значних труднощів, але не відповідають пороговим значенням програм. Респонденти виділили орендарів, невласників, домогосподарства з невирішеними документальними питаннями, людей похилого віку, осіб з інвалідністю та мешканців віддалених населених пунктів як групи, що потребують ретельного направлення та розгляду кожного випадку окремо.

Найбільша додана цінність гуманітарної допомоги часто проявляється там, де державні механізми структурно не здатні реагувати, або там, де відносно невелике додаткове фінансування, юридична допомога чи залучення робочої сили можуть перетворити незавершений ремонт на придатний для проживання результат.

Підсумок розділу. Гуманітарні організації надають гнучку фінансову, юридичну та оперативну підтримку, проте безпекові ризики, інфляція, нестача робочої сили та обмеження програм обмежують масштаби їхньої діяльності. Ефективність взаємодоповнюваності є найвищою, коли гуманітарна допомога спрямована на усунення чітко визначених прогалин, а не дублює заходи, які вже охоплені програмою єВідновлення.

4. Співпраця між місцевими органами влади та гуманітарними організаціями

Співпраця між місцевими органами влади та НУО визначає механізми направлення заявників, цільову спрямованість заходів, комплексну підтримку та якість інформації, що надається комісіям з питань компенсації. Респонденти загалом охарактеризували ці відносини як конструктивні, водночас вказавши на практичні недоліки щодо якості даних, термінів та інституціоналізації.

4.1 Як взаємодіють державна та гуманітарна підтримка

Респонденти висловлювали два близькі погляди. Частина описувала НУО як організації, що заповнюють прогалини, залишені єВідновленням. Інші описували взаємодію як партнерство, у якому державна та гуманітарна системи надають різні, але взаємодоповнювальні види підтримки. Обидва підходи визнають єВідновлення найбільшим і найуніверсальнішим механізмом, тоді як НУО забезпечують гнучкість, швидкість і більш адресну допомогу.

Гуманітарні організації були особливо важливими, коли затвердженої суми було недостатньо для повного ремонту, необхідні роботи не входили до розрахунку компенсації, домогосподарство не мало формально підтвердженого права власності або для входу до державного механізму була потрібна юридична допомога. НУО також підтримували негайні аварійні ремонти, які могли відновити базову придатність житла для проживання ще до ухвалення рішення про компенсацію.

4.2 Поточні практики співпраці та перенаправлення

Органи місцевого самоврядування та НУО співпрацювали у наданні екстреної допомоги для ремонту житла, ремонтів місць загального користування, юридичної допомоги, перенаправлення складних випадків із важкими пошкодженнями, підтримки демонтажу, цифрових інструментів для фіксації пошкоджень та професійних навчальних заходів. Представники НУО також брали участь у роботі окремих комісій з надання компенсації, що сприяло підвищенню прозорості процесу та пришвидшенню перенаправлень.

У менших громадах співпраця була особливо важливою через обмеженість місцевих бюджетів і кадрових ресурсів. Органи місцевого самоврядування і старости підтримували гуманітарні команди, передаючи списки потенційних отримувачів допомоги, сприяючи доступу до населених пунктів і укриттів, перевіряючи адреси та комунікуючи з домогосподарствами.

Більшість опитаних НУО отримували перенаправлення або списки потенційних отримувачів від органів місцевого самоврядування. Такі перенаправлення часто стосувалися домогосподарств із неврегульованим правом власності, відсутністю згоди співвласників, недостатнім розміром компенсації або новими потребами в ремонті, виявленими вже після початку робіт. Деякі організації не приймали звернення безпосередньо від населення і працювали виключно за офіційними направленнями від місцевої влади, зокрема через вимоги донорів.

Респонденти повідомляли, що координація суттєво покращилася з 2022 року, а реагування після обстрілів стало швидшим. Водночас якість співпраці й надалі значною мірою залежала від місцевих партнерських відносин та достовірності інформації, якою обмінювалися сторони.

4.3 Обмін інформацією та SIDAR

База даних Shelter Information Damage Assessment and Response (SIDAR), яку адмініструють УВКБ ООН (UNHCR) та Кластер з питань житла, широко визнавалася респондентами як важливий інструмент для документування гуманітарної допомоги у сфері житла та зменшення дублювання. Представники НУО загалом повідомляли, що якість даних з часом покращилася, хоча внесення та підтримання інформації у системі може вимагати додаткових кадрових ресурсів.

Водночас респонденти вказували на окремі прогалини у своєчасності та повноті інформації, доступної місцевим акторам. У деяких випадках запланована допомога НУО ще не була відображена, коли комісії з надання компенсації ухвалювали рішення. Також повідомлялося, що

списки потенційних отримувачів допомоги наданих місцевою владою не завжди були повністю перевірені або могли одночасно передаватися кільком організаціям. Такі затримки чи невідповідності можуть ускладнювати визначення того, яку допомогу домогосподарство вже отримало і які потреби залишаються незакритими.

Розуміння доступу до SIDAR та механізмів обміну інформацією також відрізнялося між різними групами респондентів. Якщо окремі представники комісій повідомляли, що мають доступ до системи, то деякі представники органів місцевого самоврядування зазначали, що не можуть безпосередньо вносити або переглядати відповідну інформацію та не завжди мають повне уявлення про гуманітарні заходи, які реалізуються в їхніх громадах. У межах цього дослідження не проводилася незалежна перевірка формальних прав доступу різних учасників, однак такі відмінності у сприйнятті свідчать про необхідність чіткішої комунікації щодо ролей, рівнів доступу та процедур обміну інформацією.

Таким чином, обмін інформацією є важливим не лише для запобігання дублюванню допомоги. Своєчасні та достовірні дані можуть допомогти органам місцевого самоврядування, комісіям і гуманітарним партнерам визначити, які ремонтні роботи вже виконані, які потреби залишаються незадоволеними та чи потребує домогосподарство перенаправлення, додаткової підтримки або альтернативної форми допомоги. Чіткіші процедури щодо реєстрації запланованих заходів, оновлення інформації про отримувачів допомоги та обміну відповідними даними можуть посилити координацію за умови дотримання належних вимог щодо захисту персональних даних і конфіденційності.

4.4 Можливості для посилення співпраці

Респонденти з різних груп підтримували ідею чіткішого публічного інформування про єВідновлення, гуманітарну допомогу, вимоги до документів та звітність після ремонту. Загальна обізнаність про єВідновлення вважалася високою, але практичне розуміння залишалося нерівномірним, особливо серед людей старшого віку, осіб з інвалідністю, віддалених громад і мешканців, які нещодавно повернулися.

Централізовано підготовлені інформаційні матеріали простою і доступною мовою могли б пояснювати доступні види підтримки, контактні дані, призначення компенсації, строки використання коштів та обов'язки щодо фінальної звітності. Інформаційна робота має поєднувати цифрові канали з комунікацією через органи місцевого самоврядування, старост, мобільні ЦНАПи та інформаційні сесії НУО.

З операційної точки зору, посилення механізмів перенаправлення допоможе домогосподарствам, для яких компенсація є недостатньою, призупиненою або складною для практичного використання. Регулярний діалог із комісіями також сприятиме виявленню специфічних потреб окремих громад у обладнанні, технічній експертизі, транспорті, засобах індивідуального захисту або тимчасовому залученні додаткового персоналу в періоди пікового навантаження.

Співпраця між учасниками процесу також виграла б від чіткіших протоколів щодо фіксації запланованої допомоги, оновлення списків отримувачів та обміну інформацією про незадоволені потреби домогосподарств. Будь-яке розширення доступу до даних має супроводжуватися належними заходами із захисту персональних даних та забезпечення конфіденційності.

Підсумок розділу. Кооперація є сильною стороною нинішньої системи, але результати все ще залежать від своєчасних направлень, точної інформації та чіткого визначення того, хто саме буде займатися задоволенням кожної невирішеної потреби. Краща координація має допомогти домогосподарствам отримати оптимальний обсяг підтримки, а не лише запобігти дублюванню заходів.

5. Рекомендації

Хоча система компенсацій досить добре налагоджена, її впровадження на місцях залишається нерівномірним, і деякі домогосподарства все ще стикаються з труднощами у втіленні наданої підтримки у вигляді завершених ремонтних робіт. Тому партнери з питань забезпечення житлом можуть звернути увагу на такі аспекти, зазначені респондентами.

Для партнерів у сфері житла та гуманітарних організацій

- Підтримувати постійний діалог із місцевими органами влади та комісіями з питань компенсації з метою виявлення прогалин в оперативному та технічному потенціалі, характерних для конкретних місцевостей.
- Посилити механізми перенаправлення до відповідних органів для домогосподарств, яким виплачено недостатню компенсацію, виплата якої призупинена або яку неможливо реалізувати на практиці.
- Продовжувати надавати юридичну, інформаційну та консультативну підтримку, зокрема щодо питань власності, спадкування та згоди співвласників.
- Забезпечувати доступ до кваліфікованих будівельних експертів під час оцінки та планування ремонтних робіт, щоб уникнути неохоплених робіт та подальшого зростання витрат.
- Використовувати системи координації для виявлення поточних потреб домогосподарств, а не лише для уникнення дублювання зусиль.
- Розглянути можливість застосування спільної логістики або укладення договорів з підрядниками для невеликих та розрізнених населених пунктів, де реалізація окремих проєктів є економічно недоцільною.
- Приділяти особливу увагу домогосподарствам, які не охоплені ані державною, ані гуманітарною допомогою, зокрема тим, хто не володіє житлом, мешканцям небезпечних районів та домогосподарствам із значними або нестандартними пошкодженнями.

Наведені нижче пункти відображають пропозиції респондентів, а не офіційні рекомендації REACH. Деякі з них вимагають проведення правового, фінансового та політичного аналізу, що виходить за межі цієї якісної оцінки.

Пропозиції, озвучені щодо національних органів влади

- Переглянути максимальні суми компенсації та вартість окремих ремонтних робіт, враховуючи інфляцію та поточні ринкові умови.
- Уточнити процедури для складних випадків права власності, згоди співвласників і призупинених заяв.
- Підвищити прозорість та оперативність комунікації між моментом затвердження комісією та здійсненням виплат.
- Уточнити правову роль незалежних технічних оцінок та перелік доказів, необхідних для дистанційної оцінки.
- Розробити рішення для місць загального користування, важких випадків ремонту та домогосподарств, чиї пошкодження опиняються між категоріями «підлягає ремонту» та «зруйноване».
- Розглянути можливість компенсації за житло, пошкоджене внаслідок ненавмисних дій під час ведення бойових дій.
- Розширити доступ до інформації та підтримку у вигляді тимчасового житла для переміщених домогосподарств та осіб з інвалідністю.

Висновки

Це дослідження підтверджує, що єВідновлення та гуманітарна допомога з ремонту функціонують як взаємопов'язані частини системи відновлення житла. єВідновлення є основним джерелом компенсації, тоді як НУО, органи місцевого самоврядування та самі домогосподарства закривають фінансові, юридичні, технічні та практичні прогалини. **Центральний аналітичний висновок полягає в тому, що отримання підтримки не гарантує автоматично безпечного і завершеного ремонту.**

Прогалини між схваленням заявки і завершенням ремонту виникає через взаємодію кількох бар'єрів. Невпорядковані документи можуть затримувати початок ремонту. Оцінки пошкоджень і чеклисти робіт визначають, що саме визнається пошкодженим. Інфляція, транспортні витрати, робоча сила та приховані пошкодження збільшують витрати вже після схвалення компенсації. Небезпека може унеможливити оцінку пошкоджень або ремонт, тоді як місця загального користування, важкі випадки та нежитлові споруди можуть залишатися поза доступними механізмами підтримки. Тому домогосподарства поєднують різні види допомоги, але навіть комбінована підтримка іноді призводить лише до часткового ремонту.

Комісії з надання компенсації були загалом функціональними, однак їхні ресурси, навантаження та доступ до технічної експертизи відрізнялися. Комісії у великих містах стикалися з плинністю кадрів і значною кількістю справ, тоді як менші прифронтові громади мали труднощі з підбором кваліфікованих фахівців і доступом до пошкоджених об'єктів. Призупинені заяви власників, які перемістилися, та значне навантаження на фінальну перевірку є структурними питаннями, що потребують чіткіших процедур, а не лише адміністративних удосконалень.

Гуманітарні актори забезпечують важливу гнучкість через аварійні ремонти, натуральну або грошову допомогу, юридичну підтримку, перенаправлення та додаткові виплати. Водночас їхня спроможність обмежується безпековими ризиками, інфляцією, дефіцитом робочої сили, критеріями донорів та граничними сумами програм. **Найефективнішим гуманітарним внеском є цілеспрямоване заповнення прогалин**, особливо в тих випадках, коли конкретні заходи можуть усунути перешкоди для проведення ремонту та допомогти домогосподарству отримати доступ до державних механізмів підтримки.

Співпраця між органами місцевого самоврядування та НУО загалом є в цілому конструктивною. SIDAR, механізми перенаправлення та участь НУО у комісіях покращили координацію. Подальші покращення мають зосереджуватися на якості та своєчасності обміну інформацією, чіткіших шляхах перенаправлення, локальній підтримці комісій і публічній комунікації, доступній людям з обмеженими цифровими або юридичними можливостями.

Оскільки це якісна оцінка у чотирьох громадах, її результати мають індикативний характер і не є національно репрезентативними. Водночас вони показують, чому відновлення житла варто оцінювати по всьому шляху, від пошкодження та подання заяви до завершення ремонту. Майбутній аналіз і програмування мають розрізняти отримання компенсації, початок ремонту, завершення аварійного захисту від погодних впливів та досягнення безпечного і належного стану житла.

Вторинні джерела, використані для аналізу та тріангуляції результатів

1. Світовий Банк, Fifth Rapid Damage Needs Assessment Ukraine, Лютий 2026
2. REACH, Multi-Sector Needs Assessment: Overview of humanitarian needs in Ukraine, Грудень 2025 року
3. REACH, Enablers and barriers in access to repair and compensation for housing damaged by war: Mykolaivskyi Raion, Ukraine, Травень 2025 року
4. НУО Право на захист, The national compensation mechanism for damage to and destruction of real property: experience, challenges, and prospects for improvement, Вересень 2025 року
5. НУО Десяте Квітня Compensation Mechanism For Destroyed Or Damaged Property: Problems, Challenges, and Ways to Improve, Січень 2025 року
6. Датська Рада у Справах Біженців, Analytical research of compensation mechanisms for users of lost housing, Червень 2025 року
7. Датська Рада у Справах Біженців, Quarterly Protection Monitoring Report,- Жовтень – Грудень 2025, Лютий 2026 року
8. CEDOS, Housing in Rural Hromadas Near the Frontline, Березень 2025 року
9. OHCHR, Deadly drones: Civilians at risk from short-range drones in frontline areas of Ukraine, Червень 2025 року
10. Міжнародна Організація з Міграції, Housing, Land and Property in Ukraine: Residential Damage, Property Rights and the eRecovery Programme, Лютий 2025 року
11. Transparency International Ukraine, How Do the Commissions for Compensation for Damaged and Destroyed Housing Work?, Травень 2025 року
12. Аналітична стаття Texty.org.ua, A Lottery. Why Do Some Displaced Persons Receive Compensation for Their Destroyed Homes, While Others Do Not?, Грудень 2025 року
13. Аналітична стаття Deutsche Welle, Remote Inspection of Housing Damage: Why It Doesn't Always Work, Червень 2026 року